

СТРАТЕГІЙНИЙ НАПРЯМОК ФОРМУВАННЯ СОРТИМЕНТУ В ТОВАРНИХ НАСАДЖЕННЯХ СУНИЦІ АНАНАСНОЇ

*Самойленко М.О., доктор с.-г. наук, професор
Миколаївський національний аграрний університет
e-mail: nikolaysamoilenko@ukr.net*

Кліматичні і ґрунтові умови південного регіону України сприятливі для виробництва широкого асортименту продовольчих рослин. Ягідництво, як підгалузь садівництва, в останні часи хоча повільно, але цілеспрямовано набуває товарне значення. Особлива увага приділяється культурам, які користуються підвищеним попитом у населення, високоврожайні, прибуткові і рентабельні [1, 2, 3]. Очевидно, що найбільш перспективною культурою для товарного вирощування в регіоні серед ягідних культур може бути суниця ананасна (*Fragaria × ananassa* (DUCHESNE EX WESTON) DUCHESNE ex ROZIER – суниця ананасна, або суниця садова, або суниця крупноплідна), яка відкриває сезон споживання свіжих ягід.

Загальновідомо, що в структурі продуктивності сільськогосподарських рослин, у тому числі і суниці, значимість сорту складає як щонайменше 30...40 %. Світова практика переконливо демонструє, що сортовипробування суниці і виділення кращих сортів проводиться широкомасштабно і систематично у всіх країнах світу, вони успішно займаються вирощуванням культури для реалізації урожаю як на внутрішньому ринку, так і експорту.

З метою зменшення об'єму робіт, пов'язаних з тривалим і трудомістким процесом сортовипробування нових сортів суниці на придатність для вирощування в регіоні, доцільно ввести перелік їх основних біоморфологічних критеріїв, які завідомо є негативні і, як наслідок, виключити сортозразки з низькими показниками з подальшого дослідження (табл. 1). Так, якщо рослини слабо облістяні, кущ розкидистий, квітконоси похилі, квітки розташовані на рівні листових пластинок, одностатеві, то, без сумніву, виникнуть додаткові технологічні проблеми при веденні культури таких насаджень. Особливу увагу слід приділяти товарним і технологічним властивостям продуктивного органу. Ягоди, які не вирівняні за розміром, формою, ребристі, асиметричні, або деформовані в разі поганого запилення, нерівномірно забарвлені, не користуються попитом. Ніжна шкірка, заглиблені горішки і пухкий м'якуш сприяють поганому зберіганню і транспортуванню ягід, легко ушкоджуються хворобами.

Основні біоморфологічні показники, що знижують товарні якості ягід у промислових сортів суниці ананасної

Показники	Характеристика
Габітус	Розкидистий;
Рослина	Погано облістяна; мала кількість квітконосів, утворюється велика кількість вусів і розеток;
Квітконоси	Похилі; розташовані на рівні листового пологую; під вагою ягід вилягають;
Суцвіття	Надмірно розгалужене;
Квітки	Одностатеві; тривалий період цвітіння; тривалий період дозрівання врожаю (2...3 тижня);
Ягоди*	Різноманітні ягоди (не вирівняні за розміром, формою, забарвленням); м'якуш погано забарвлена; наявність центральної порожнини; недостатньо щільні ягоди; плодоніжка важко відокремлюється від квітколожа (ягоди); ягоди часто асиметричні з нерівною ребристою поверхнею; шкірка ніжна, легко ушкоджується при збиранні та транспортуванні, погано чи нерівномірно забарвлена; невисокі смакові якості (низький індекс смаку), горішки повністю заглиблені у плодоложі; Нестійкі до низьких температур у зимовий і високих температур у літній періоді;
Резистентність	недостатня стійкість до хвороб та шкідників; низька посухо- та морозостійкість.
Примітка.	* – продуктивний орган

Джерело: авторська розробка

Важливими показниками сортових особливостей є резистентність сорту до хвороб і екстремальних факторів зовнішнього середовища. Рослини сортів, які на попередніх випробуваннях ушкоджуються бактеріальними, вірусними, грибковими і мікоплазмовими хворобами не можуть розглядатися як перспективними для широкого втілення в виробництво. Низька зимостійкість, нестійкість до відносно низьких для культури температур у зимовий період і високих температур на фоні низької вологості повітря у літній період, будуть сприяти ушкодженню рослин, зменшенню якісним і кількісним показникам урожайності насаджень. Треба відмітити, що в останні десятиріччя селекційні центри, які спеціалізуються на селекції суниці ананасної, досягли значних результатів. Пропонується широке різноманіття сортів з різними термінами досягання, спрямованості використання. В даний час понад 80 міжнародних компаній працюють у розрізі селекційної програми UPOV з культури суниці ананасної. Успіхи очевидні – запатентовано понад 1000 нових сортів, що сприяє локальній оптимізації сортименту з урахуванням технологічних особливостей виробництва та зростаючих вимог покупців. Принципово змінюється та розширюється сортимент суниці в останні десятиріччя і в Україні. В «Державний реєстр сортів рослин придатних для поширення в Україні, 2014 р.» було включено 38 сортів, у 2024 р. – 83 сортозразки, значна частка з них це сорти закордонної селекції [4, 5].

Суттєво поліпшуються біоморфологічні і агротехнологічні показники суниці (табл. 2).

Основні позитивні біоморфологічні параметри промислових сортів суниці ананасної

Показники	Характеристика
Габітус	Компактний;
Рослина	Добре облистнені. Характеризуються помірною здатністю утворювати вуса з дочірніми рослинами (розетками). Відрізняються великою кількістю квітконосів, ранньою закладкою великої кількості квіткових бруньок, яскраво вираженою здатністю плодоносити в перший рік;
Квітконоси	Прямостоячі, пружні, підняті над листям, компактні;
Суцвіття	Переважно парасолькового типу;
Квітки	Двостатеві, самоплідні, одночасного цвітіння, стійкі до заморозків;
Ягоди*	Великі (більше 25,0...30,0 г), одномірні, яскраво забарвлені, правильної форми, щільні, з поверхневим розміщенням насіння, транспортабельні, стійкі до гнилі в полі і під час зберігання, одночасно дозрівають, з плодоніжкою, що легко відривається, і вільним відділенням філіжанки. Характеризуються високими смаковими якостями та технологічними перевагами (придатністю для сублимаційного сушіння, приготування порошоків, заморожування в цілому та протертому стані);
Резистентність	Стійкі до збудників хвороб, низьких температур у малосніжний період. Здатні протистояти випріванню, вимоканню, випиранню з ґрунту, виморожуванню. Достатньо посухостійкі, зимостійкі.
Примітка. * – продуктивний орган Джерело: авторська розробка	

Рослини добре облистнені, габітус компактний, здатність до утворення вусів помірна. Молоді рослини інтенсивно нарощують ріжки, на яких у ранньоосінній термін закладаються генеративні бруньки, що сприяє отриманню високого і якісного урожаю вже в перший рік експлуатації насаджень. Квітконоси добре розвинуті, прямостоячі, парасолькового типу, цвітіння проходить дружно, квітки двостатеві, самоплідні, знаходяться вище розміщення листкових пластинок. Ягоди великі, яскраво забарвлені, правильної конусовидної форми з поверхневим розміщенням горішків, дозрівають одночасно. М'якуш щільний, без порожнини, добре забарвлений з високими смаковими якостями та технологічними властивостями. Рослини з високими адаптаційними можливостями до негативних факторів зовнішнього середовища, які спостерігаються протягом всього циклу вирощування насаджень.

Необхідно враховувати, що в південному регіоні до товарного асортименту пред'являються додаткові обов'язкові вимоги: сорт має бути жаропосухостійким у літні місяці, в зимовий малосніжний або безсніжний період стійкий до впливу низьких температур, що чергуються з провокаційними відлигами. З огляду на ті обставини, що врожай дозріває набагато раніше, ніж в інших регіонах України та близького зарубіжжя, економічно цілком доцільно вивезення продукції до північних та промислових центрів. Перевагу слід віддавати сортам, що характеризуються великими привабливими

темнозбарвленими ягодами з високою транспортабельністю, а також ранньої групи стиглості, що встигають дозріти до настання спекотної та сухої погоди. Нові сорти більшою мірою повинен задовольняти зростаючий попит споживачів, що значно збільшився, і адаптовані до сучасних ринкових умов господарювання.

Список використаних джерел

1. Вирощування полуниці в світі. URL : [//https://www.yara.ua/crop-nutrition/soft-fruits/soft-fruits-key-facts/world-strawberry-production/](https://www.yara.ua/crop-nutrition/soft-fruits/soft-fruits-key-facts/world-strawberry-production/).
2. Найбільші виробники суниці садової у світі. URL : [//https://agronews.ua/news/nazvano-najbilshyh-vyrobnykiv-sunyczi-v-sviti/](https://agronews.ua/news/nazvano-najbilshyh-vyrobnykiv-sunyczi-v-sviti/).
3. Л. М. Галат. Світовий ринок ягід.: сучасні тенденції та перспективи для України. Ефективна економіка /www. Ecnomy.nauca.com.ua. № 2, 2021/ 25.02, 2021 р.
4. Реєстр сортів рослин придатних для поширення в Україні на 2014 р. Київ. 2014. 418 с.
5. Реєстр сортів рослин придатних для поширення в Україні на 2024 р. Київ. 2024. 483 с.